

Gargalaryň saýlan patyşasy / erteki

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Gargalaryň saýlan patyşasy / erteki GARGALARYŇ SAÝLAN PATYŞASY

Bolupmy bu waka ýa bolmanmy, kim bilýär! Ýöne gadym eýýamda bir ýurtda garyp bir adam bar eken. Ol şeýle göwni açyk, gowy adam eken. Onuň dünýäde ýeke-täk dilegi bar eken. Ol dilegi hem beýleki adamlara ýagşylyk etmek eken. Ýagşylyk etmwk gowy zat, ýöne ony nädip etjek. Ine ol şuny welin bilmeýär eken.

– Wah, elimden gelse, menem bir ile ýagşylyk etsemdim! – diýip, ol ah urar eken.

Onuň bu sözlerini eşidenler:

– Ýeri bolýa, niýetiň gowy. Ýöne nädip sen adamlara ýagşylyk etjek, şuny aýt ahyry? – diýenmişler.

– Aý, ýöne her kime ýagşylyk etjek ýörjek-dä! Ýöne maňa mümkinçilik bersinler, onsoň näme iş etjegimi özüm bilerin.

Günleriň bir günü ol dagyň üstüne çykyp: «Alla jan, maňa bir kömek etseň, menem bir adamlara ýagşylyk etsem» diýip, özbaşyna özi hümrüdpäp otyrka, ýeňse ýüzünden bir derwüş gelip:

– Essalawmaleýkum, balam! – diýipdir.

Adamlara ýagşylyk etmegi küýseýän adam yzyna gaňrylyp seretse, ak sakgaly guşagyna ýetip duran bir garry goja dur diýýär.

– Waleýkum essalam, hormatly babam.

– Bu nä özbaşyňa samrap otyrsyň. Alladan näme dileg edýäň?

Ol bu garry baba ýetip bilmän ýören arzuwyny beýan edip, adamlara ýagşylyk edesi gelip, halys heläk bolup ýörendigini gürrüň berýär.

Ak sakgal baba şunça ony akylyna aýlajak bolýar:

– Wah, balam, özüň ýaly adamlara ýagşylyk edesi gelýän

ýigitler başga-da kán. Ýöne sen bu işiň nähili hupbatly pişedigini bir bilsediň, beýdip janam etmezdiň. Bu iňňän agyr işdir, henizen bir pille, päliňden el çek-de, öz güzeranyň bilen boluber. Ile ýagşylyk etmek ýamanlyk etmekden has kyndyr. Adamata, Howenemiz dünýä ineli bári bu işi gaty az-az adamlar başaryp bildi. Oýlan senem, agyr işdir.

Emma ol gulak asmandy:

– Aýdýanyňyz dogry, ýöne men bu görünyän adamlaryň hilinden däl. Bir uly adam bolup bilsem, şu ýeriň ýüzünden ähli belabeterleri ýok etjegimi bilýän. Hiç kim açlyk, suwsuzlyk garasyny görmez. Garyp-gasarlar, gedaýlar gaýyp bolar. Dawa-jenjele, uruş-söğüşe ýer goýman... Ähli ýerde berk düzgün-tertibi ýola goýaryn!

– Bo-how, balam, sen gaty kán zat küýseýäň – diýip, garry baba haýran galypdyr. – Náme etjek, sen şuny göz öňüne getirýäňmi? Seniň ýalylar öňem gaty kán geçdi. Arzuwyny amala aşyrmagyň ýoluny bilmän ýörenler bir sen däl, balam.

– Düşünmediň, agam – diýip, ile ýagşylyk etmegi ýüregine düwen adam eginlerini gysyp, ýene derwüşüň gaňryşyna gaýdypdyr. – Adamlara ýagşylyk etmek ýalam bir aňsat iş bolarmy?!

Onda ak sakgal derwüä hasasyny üç gezek ýere tyrkyldadypdyr-da:

– Ýeri, beýle ile ýagşylyk edesiň gelip ölüp barýan bolsaň, bu jelegaýda durma-da, ýola rowana bol! Dünýäni gez! Ahyry bir gün şu arzuwyň wysalyňa ýetjek iliňe bararsyň – diýipdir. – Eglenme, ýola düş, balam!

Garry babanyň bu sözlerini eşidenden soň, ile ýagşylyk etmegi niýetine düwen ýigit şol bada ýola düşüpdür. Gaty kán ýyllar sergezdançylyk edipdir. Baran ýerinde-de adamlara şeýle ýagşylyk edesiniň gelyändigini, şundan başga arzuwynyň ýokdugyny aýdýar eken.

Ine onsoň bir gün uzynly gijesi bilen ýol tartansoň, daň agaranda, alysda bir şäher görnüpdür. Onuň çar töweregini äpet gala gurşap durmuş. Ol gözläp, şäheriň derwezesini tapyp, içeri giripdir. Şäheriň meýdanyna gelip, geň galyp doňup galypdyr. Geň galmaz ýaly däl diýýär! Şeýle bir mähelle üýşüpmiş welin, telpegiňi zyňsaň, ýere gaçjak däl diýýär. Men aýdaryn – ýüz müň adam diýip, sen aýdarsyň üç ýüz müň adam diýip. Aňyrsam ýok, bärsem. Dünýä hyň berýär.

Biziň jahankeşdämizem şo märekäň içine özüni urdy. Hemmeler şol bir sözi aýdyp, gygryşýardylar. Ol ep-esli salym diňläp

durup, näme diýip gygyrýanlaryny aýyl-saýyl etdi. Olar:

– Ildeşler, watandaşlar! Men sizden ýagşylyk hantama. Şu gargalary ynandyryň, olar meni patyşalyk tagtyna çykarsynlar. Goý, gargalar meni şa saýlasyn! Şeýtseňiz, bagtyňyz geler, görüň-de duruberiň. Bu şäheriň derýalaryndan şerbet suwy akyp, köçeleew altyn kerpiç goýaryn. Ýagyş-ýagmyryň deregine bulutlar toşap guýar. Bir eliňiz mesgede, beýleki eliňizem – balda bolar. Taňryň beren günü naz-nygmatdan gerk-gäbe borsuňyz! Iýseňiz – öňüňizde, iýmeseňizem – arkaňyzda bor. Şeýle bir asuda ýaşarsyňyz welin, soňa baka mundanam irip başlarsyňyz. Eziz ildeşler, gargalara aýdyň, olar meni patyşa saýlasynlar!

Bu sözleri eşidip, biziň jahankeşdämiz özüni ýitirdi, aljyrady. Ýanynda duran adama änetdi. Görse, şol telim ýyl mundan öň dagyň üstünde duşan ak sakgal gojasy!

Gözüme görnäýýän bolaýmasyn diýip:

– Essalawmaleýkum, hormatly atam! – diýip, oňa salam berýär.

– Waleýkum essalam, balam – diýip, ak sakgal goja onuň salamyny alýar.

– Bu şäherde hemme kişiň bir arzuwynyň bar ekenligini görüp durun. Ýöne näme üçin beýle gaty gygyryşýarlarka?

Hormatly baba:

– Her kim öz ýanyndan diňe men ýagşylyk edip bilerin diýip pikir edýä, emma ile ýagşylygy nädip etmelidigini welin, bilmeýär, şonuň üçinem...

– Bu adamlar mydama-da şeýdip gygyrýarlarmyka?

– Ýok, diňe saýlaw wagty şeýle gygyrýarlar. Bu taýda ýylda bir sapa saýlaw bolýar, her kimem özüni saýlatjak bolýar.

– O näme üçin?

– Sebäbi her kim diňe men ile ýagşylyk edip bilerin diýip hasap edýär. Her kimem ýagşylyk etjek. Ýamanlyk etmek isleýän ýeke adamam ýok.

– Häzir näme saýlaýarlar?

– Patyşa saýlaýarlar! Bu ýurt üýtgeşik ýurtdur! Bu taýda häkimiýet atasyndan ogluna geçmeýär. Beýleki ýurtlarda bolsa patyşalyk nesilden-nesle geçýär.

– Ýeri, bolýa, onda näme üçin bular «garga, garga!» diýip gygyryşýarlar? Şuňa düşmedim.

– Sebäbi bu ýurtda patyşany gargalar saýlaýar.

Edil şol wagtam birden dünýe garaldy. Gargalar süri-süri bolup uçup gelip, günüň öňüni tutdular. Gargalar adamlaryň

depesinden «gak-gak» edip uçup geçip barýakalar adamlar:

– Jan dogan garga, jan dogan garga, meni saýlasana, meni saýlasana! – diýip ýalbarýardylar.

Gargalar gagyldaşyp, böwür berip aýlanýarkalar olaryň içinden bir ullakan garga bölünip aýryldy-da, adamlara ýagşylyk etmek niýeti bilen dünýäni aýlanyp ýören adamyň üstünde pel-pelläp başlady. Ol pesläp uçup, zol-zol şol adamyň üstünde pyrlandy. Pyrlandy-pyrlandylar-da, soňam gagyldap edil bu adamyň kellesine garga täretini etdi. Şeýtdi-de ýene al-asmana göterildi.

Meýdança üýşen müňlerçe halaýyk ýerli-ýerden ony gutlamaga başlady.

– Pah, zalywat, ýene iki gezegiň galdy, şonam şeýdäýse, ýurduň patyşasy sen bolýaň!

– Ýene ikije gezek kelläni pohlasa, patyşa sen!

– Iki gezegiň galdy!

– Berekella!

Bu bolýan işlere düşünmän, ol ýene ýanynda duran ak sakgal goja ýüzlendi:

– Bu näme boldugy? Nämeler bolup geçýä?

– Bu ýurtda şeýdip patyşa saýlaýarlar – diýip, garry baba düşündirdi. – Eger garga şol bir adamyň başyna üç sapa nejasadyny dökse, şolam ýurduň patyşasy bolýar. Sen, diýmek, häzir üçden bir patyşa saýlawyndan geçdiň. Biribara sygyn, gargaň ýene seniň kelläni saýlaryny dileg et.

Goja bu sözleri aýdyp-aýtmanka, ýene hálki garga onuň üstünden şowurdap uçup geçdi-de, biziň jahankeşdämiziň kellesini görer ýaly etmedi.

Märeke ýene gygyrmaga durdy.

– Haý, ilat, ýene bir gezegi galdy-haw! Ýene bir gezegi galdy-haw!

Emma garganyň bu goh-galmagal piňine-de däl. Üçünji sparam ýene şonuň kellesini saýlady.

Indi etjek alajyň ýokdy. Şundan soň bu ýurduň adamlary bu derwüşü patyşa diýip ykrar etdiler, ony eginlerinde göterip, köşge alyp geldiler.

Bu adam patyşa bolansoň gargalary ýatdan çykarmady, sebäbi şolaryň arkasyndan patyşa bolupdy. Ol derrew bag-bakjalardaky ähli garantgalary ýok etmeli diýip perman çykardy. Kimde-kim gargalary keseklese ýa ürküzse, kaza tabşyryp, olaruň mazaly temmisini berdi. Ýöne ol munuň bilen hem çäklemmedi. Ol her

bir öý günde gargalara bir gysym däne oklamaly diýip buýruk etdi.

Halk ýer depip garşy çykdy, emma patyşanyň gargalardan özge gözüne hiç zat ilmedi. Şeýlelik bilen bir ýyl geçdi. Täze saýlaw geldi.

Bu ýurduň ilaty ýene şol meýdança ýygnandy. Ýene adamlar gargalara ýalbarmaga başlady. Edil öňküleri ýaly, bu saparam her kim adamzada ýagşylyk etjekdigini aýtdy. Edil gara bulut ýaly bolup ýene gargalar uçup geldi. Edil öten ýyldaky ýaly, asmanyň ýüzüne şar gara perde tutuldy. Gargalaryň gagyldysyndan ýaňa asman-u zemin lertzana geldi. Eger öňler patyşany bir garga seçip-saýlan bolsa, bu ýyl, patyşanyň eden ýagşylygyny ýerine salmak üçin, on sany garga saýlamak däbini berjaý etdi.

Ol bu saparam patyşa bolup, gargalaryň özüne eden ýagşylygyny unutmazlyga çalyşdy – öýin-öýin ýigrimi sany garga ýetişdirmeli etdi. Olary sowukdan, şemaldan goramak üçin höwürtgä gurmaly diýip, perman çykardy. Bu mähirli alada gargalaryň nirede gören zady: şeýle bir semrediler welin, her biri düýeguş ýaly boldy.

Duýman durkaňam täze saýlaw döwri geldi. Patyşadan nägile halk eýläk urundy, beýläk urundy, yöne etjek alajy näme? Bu gezekki saýlawda her biri düýeguş ýaly yüz garga ýene şu patyşaň kellesini saýlap tutdular.

Ol üçülenji gezek patyşalyga saýlanandan soň:

– Hiç bir gargada bit düşnügi bolmaly däl! Gargalaryň bitini-sirkesini ýekeme-ýeke çöpläp, gaty päkize etmegi buýurýaryn. Gargalaryň penjesine sürme salmaly, syrtylarynam ýaglap durmaly! – diýip, ýörite perman berdi.

Idegi ýeten gargalar hä diýmän baggoýna aňry dur diýdirdi. Özem sagatsaýyn köpeldiler. Ahyry olar şähere sygman başlady. Ýene onsoň patyşa saýlamaly wagt gelip ýetdi. Bu sapar baş yüz sany semiz garga minnetdarlyk bilen öz ýagşyzadalarynyň başyna üç sapar oňaryp nejasat dökdüler.

Patyşa-da bergidar bolup galmazluk üçin, eýýäm şäherde galmaga ýer galmadyk adamlara guşlara öýüňizi goýuň-da, daglara gidiň diýip buýruk berdi. Bakysy ýeten gargalar indi sygyrdan kiçi dälidi.

Ýene nobatdaky saýlaw geldi. Asmanda öküz ýaly-öküz ýaly gargalar aýlanýardy. Olaruň gagyldysy ýer sarsdyrýardy. Bu sapar patyşa bilen üzülüşmek üçin ähli gargalar onuň üstüne

jem bolup geldiler-de, ählisi birden şu onuň kellesidir-dä herna diýip, öz «minnetdarlyklaryny» zyňdylar. Şeýle bir nejasat ýagdy welin, hiç aýdyp-diýer ýaly bolmady.

Adamlar ýañadan hem bu ýurduň patysalygyna saýlanan adamy göterip, köşge äkitmäge gelseler. ... nähili bolandyr diýýäňiz? Garga pohy edil dag ýaly bolup durdy! Şol pohuň aşagynda-da patyşa öli ýatyrdy.

Muňa şady-horram bolan adamlar al-asmana garap gygyryşyp başladylar. Her kim:

– Eý, gargalar, gargalar! Meni saýla-da, meni saýla!

– Meniň başyma eñter! – diýip zowlasyp gygyrýardy. – Ine şu kelläň üstüne dök!..

Eziz NESIN,
türk ýazyjysy.

Terjime eden: Kemal YKLYMOW.

Türkçesi:

<http://kitapcy.com/news/2021-07-26-16706> Satiriki hekaýalar